

عنوان مقاله:

۱۵ نکته درباره مبانی کتابداری

چکیده مقاله:

علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشی است که به مطالعه و بررسی شیوه‌های گوناگون تولید دانش، گردآوری منابع اطلاعاتی (کتاب، مجله، لوح فشرده، بانک‌های اطلاعاتی، پایگاه اطلاعاتی، اینترنت و وب)، سازمان‌دهی، بازیابی و اشاعه این منابع و محمل‌های اطلاعاتی می‌پردازد. از اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم با توجه به گسترش آموزش و حرکت‌های اجتماعی در زمینه‌های مختلف، کتابخانه و کتابداری نیز دچار تحول گشت و به تدریج راه خود را به‌منزله یک علم هموار نمود. در این تغییر و تحول با ایجاد آموزش‌های رسمی در مدارس عالی و دانشگاه‌ها و شکل‌گیری انجمن‌های علمی و حرفه‌ای، به تدریج جایگاه واقعی این رشته شکل گرفت.

از مجموع مقالات آکادمی نیک درس

[لینک دسترسی به این مقاله در وب سایت آکادمی نیک درس](#)

نکته نخست:

تاریخچه کتاب و کتابخانه در عهد باستان

در آغاز، کتابخانه نه به مفهوم ساختمان یا نهادی با مواد سازمان‌دهی شده است، بلکه به معنای مجموعه‌هایی از مواد نوشته‌شده و کتاب باهدف ثبت و ضبط معاملات، رخدادهای تاریخی، دعاها، مناسک، قصه‌ها و افسانه‌ها به‌منظور برآوردن مهم‌ترین نیازهای اقتصادی و سیاسی و دینی و فرهنگی آن دوران به وجود آمد. هدف انسان پیشین از نوشتن، ثبت و ضبط پیشینه‌ها در فرایند ارتباطات اجتماعی بود که بیشتر بنا به انگیزه‌های علمی صورت می‌گرفت تا حفظ میراث فرهنگی.

نکته دوم:

مهم‌ترین تحولات در نیمه نخست قرن بیستم:

۱. برپایی انواع کتابخانه‌ها برای نیازهای اجتماعی و علمی و فنی و پژوهشی؛
۲. رشد مهارناپذیر مجموعه‌ها به دلیل افزایش جمعیت و انتشارات؛
۳. افزایش و پیچیدگی فعالیت‌های کتابخانه.

نکته سوم:

خصوصیات کتابداران عصر الکترونیک:

۱. همانند مشاوران اطلاعاتی عمل می‌کنند و بهترین منابع را برای برآوردن نیازهای اطلاعاتی افراد نشان می‌دهند.
۲. کاربرد منابع اطلاعاتی الکترونیکی را به افراد آموزش می‌دهند.
۳. منابعی را که استفاده‌کنندگان خاصی به آن‌ها آشنایی دارند، مورد جست‌وجو قرار می‌دهند.
۴. وظیفه بازکاوی اطلاعات را انجام می‌دهند، یعنی تألیف و ترکیبی از نتایج پژوهش‌های منابع متعدد به عمل می‌آورند و برآیند گزیده و ارزیابی‌شده را به متقاضی عرضه می‌کنند و در صورت امکان به آدرس اینترنتی او ارسال می‌کنند.

۵. با ایجاد بایگانی‌های مختلف و ارتباط با پایگاه‌های اطلاعاتی، مراجعه‌کننده را در دریافت اطلاعات موردعلاقه خودش یاری می‌نمایند.

نکته چهارم:

انواع کتابخانه‌ها (در عهد کهن)

۱. مجموعه‌های وابسته به معبدها، مسجدها، کلیساها و سایر مؤسسات و ساختمان‌های مذهبی

۲. مجموعه‌های دولتی و سلطنتی

۳. مجموعه‌ها یا آرشیوهای تجاری و صنفی

۴. مجموعه‌های خانوادگی

نکته پنجم:

کارکردهای کتابخانه‌ها:

۱. فراهم آوری و مجموعه‌سازی،

۲. سازمان‌دهی،

۳. اشاعه اطلاعات و دانش،

۴. مدیریت کتابخانه.

نکته ششم:

انواع کتابخانه‌ها (عهد حاضر):

۱. کتابخانه ملی: به مجموعه بسیار غنی از کتاب‌ها و سایر منابع و مدارک اطلاعاتی که در خدمت آحاد مردم یک کشور است، گفته می‌شود.

۲. کتابخانه دانشگاهی: این نوع کتابخانه‌ها که در مجموع به آن‌ها کتابخانه‌های دانشگاهی نیز گفته می‌شود برای کمک به اساتید و

دانشجویان به وجود آمده‌اند و به‌عنوان ابزاری برای تسهیل فرایندهای

آموزشی و پژوهشی مدنظر قرار می‌گیرند.

۳. کتابخانه عمومی: برای استفاده مناسب و مفید عموم مردم از منابع کتابخانه به‌صورت رایگان است.

۴. کتابخانه تخصصی: کتابخانه‌هایی هستند که در زمینه‌ای خاص از علوم و فنون، فناوری، صنعت، پزشکی، بازرگانی، تجارت، علوم اجتماعی، علوم انسانی، هنر، کشاورزی و غیره فعالیت می‌کنند.

۵. کتابخانه آموزشی: عمده فعالیت آنان در دسترس قراردادن منابع اطلاعاتی در موضوع‌های گوناگون و کمک به برنامه‌های درسی و پیشبرد آن‌هاست.

نکته هفتم:

اهداف کتابخانه‌های ملی:

۱. گردآوری و حفظ کلیه آثار فکری یک ملت که به صورت مکتوب، دیداری شنیداری، الکترونیکی و غیره در گذشته و حال منتشر می‌شوند.
۲. برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری، هماهنگی و هدایت کلیه فرایندهای کتابخانه‌ای در سطح کشور برای گسترش خدمات کتابخانه‌ای و اطلاع‌رسانی در سطح جامعه.

نکته هشتم:

وظایف کتابخانه‌های ملی:

۱. گردآوری دست‌کم یک نسخه از هر اثری که در داخل کشور به هر زبانی و در هر قالبی چاپ و منتشر می‌شود. (قانون واسپاری یا دیگر روش‌ها)

۲. گردآوری نسخ خطی مربوط به یک کشور اعم از داخلی و خارجی
۳. گردآوری دست کم یک نسخه از انتشارات کشورهای دیگر که مرتبط با علائق ملی، دینی و فرهنگی کشور خودی است.
۴. تهیه و ارائه فهرستی از کتابها یا دیگر انتشارات که در کشور منتشر می شود. (کتابشناسی ملی که بر روی رسانه های مختلف اعم از نوشتاری و غیر نوشتاری ارائه می گردد)
۵. تهیه فهرستی از کتابها و دیگر انتشارات موجود در کتابخانه های کشور به صورت نوشتاری و غیر نوشتاری (فهرست گان ملی برای کتابها و فهرست مشترک برای ادواریها)
۶. تدوین استانداردهای ملی انتشاراتی
۷. اجرای پژوهش های لازم در زمینه کتابداری و کتابخانه های کشور
۸. ایجاد امکانات آموزش حین خدمت برای کارکنان کتابخانه ها و کتابداران حرفه ای و آشنا ساختن آنها با پیشرفت های جدید دانش کتابداری.

نکته نهم:

وظایف کتابخانه های دانشگاهی:

۱. فراهم آوری کتاب و سایر منابع کتابخانه ای که برای اجرای فرایندهای آموزشی و پژوهشی دانشگاه مورد نیاز است؛
۲. فراهم آوردن شرایط و امکانات مکانی مناسب برای مطالعه و پژوهش؛
۳. تهیه کتب و مقالات خارج از دسترس مراجع از طریق امانت بین کتابخانه ای یا اتصال به شبکه های اطلاع رسانی داخلی و بین المللی؛
۴. ارائه خدمات اطلاع رسانی مناسب در سطح دانشگاه و خارج از آن.

نکته دهم:

اهداف کتابخانه عمومی:

۱. کمک به توسعه و اعتلای دانش
۲. پر کردن اوقات فراغت افراد جامعه
۳. کمک به شناخت و درک هنر
۴. کمک به شکوفایی و اعتلای استعدادها و خلاقیت‌های روحی و ذهنی افراد جامعه
۵. بالا بردن توانایی‌های افراد جامعه برای انجام امور روزمره و حرفه‌ای
۶. کمک به فرد برای این‌که عضو بهتری برای جامعه و خانواده باشد.
۷. کمک به فرایندهای خودآموزی، سوادآموزی و کسب سواد اطلاعاتی
۸. همگامی با آخرین پیشرفت‌ها در علوم و فناوری‌های مختلف.

نکته یازدهم:

وظایف کتابخانه‌های عمومی:

۱. تهیه و گردآوری کتاب و سایر منابع کتابخانه‌ای برحسب نیاز و تقاضای جامعه

۲. انجام دادن فرایندهای کتابخانه‌ای اعم از گردآوری و سازمان‌دهی به منظور سهولت دسترسی
۳. فراهم کردن شرایط فیزیکی و تسهیلاتی برای استفاده از منابع کتابخانه
۴. ارائه خدمات اطلاع‌رسانی و مرجع به مراجع برای رفع نیازهای آموزشی، پژوهشی، اطلاعاتی و پر کردن اوقات فراغت افراد جامعه
۵. ارائه خدمات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ای به اقشار خاص مثل اقلیت‌های قومی، مذهبی، نژادی، معلولان، بیماران، زندانیان، کارگران، کارمندان، کودکان و روستاییان
۶. ارائه خدمات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ای از طریق کتابخانه‌های سیار به نقاط دور و پراکنده و نقاط کم‌جمعیت
۷. ارائه خدمات جنبی از قبیل برگزاری انواع نمایشگاه‌ها، نمایش فیلم، تئاتر، انجمن‌های کتاب‌خوانی، سخنرانی‌ها، جشن‌ها، کتاب‌خوانی برای کودکان و بی‌سوادان

نکته دوازدهم:

اهداف کتابخانه‌های تخصصی:

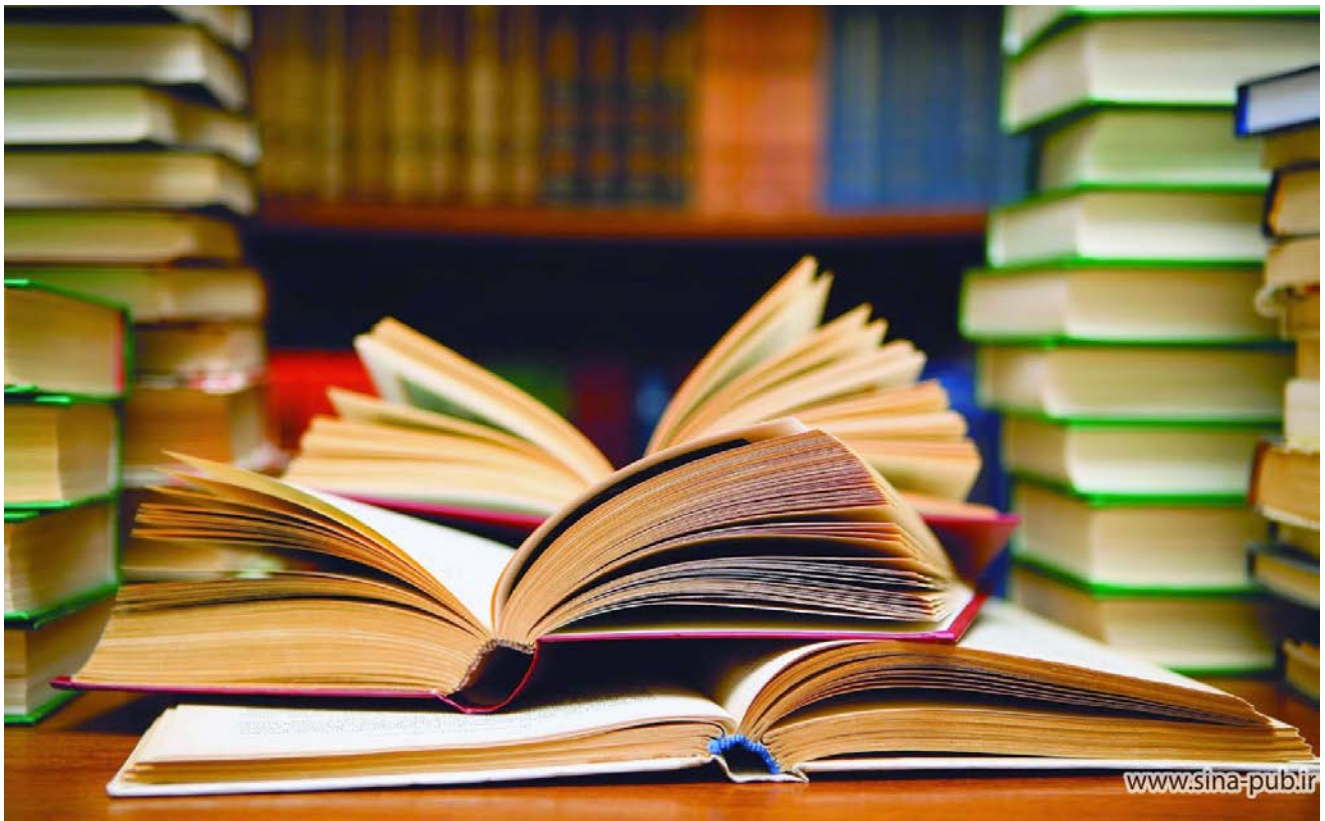
۱. فراهم آوری اطلاعات و منابع مورد لزوم برای پیشبرد اهداف سازمان مادر

۲. بالا بردن سطح دانش تخصصی نیروی انسانی

۳. روزآمد نگه‌داشتن کارکنان سازمان.

نیک درس

نکته سیزدهم:

اهداف کتابخانه‌های آموزشی:

۱. ایجاد عادت مطالعه در کودکان و نوجوانان و برانگیختن ذوق مطالعه در آنها،
۲. کمک به پیشبرد برنامه‌های درسی
۳. ایجاد عادت به پژوهش از دیگر منابع (به جز منابع درسی و جزوات)
۴. ایجاد مهارت خواندن در کودکان و نوجوانان.

نکته چهاردهم:

سایر کتابخانه‌ها:

۱. کتابخانه‌های مساجد: برای رفع حوائج و سؤال‌های دینی و مذهبی و احکام مردم شکل می‌گرفتند عمدتاً از مجموعه‌های مذهبی و کتبی مثل قرآن، نهج‌البلاغه، مفاتیح، توضیح‌نامه، صحیفه سجادیه و موارد مشابه تشکیل می‌شدند.

۲. کتابخانه‌های روستایی: قبل از انقلاب اسلامی فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی محدودی را کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، هیئت‌امنای کتابخانه‌های عمومی کشور و بنیادهایی نظیر بنیاد خاور نزدیک در تعداد محدودی از روستاهای ایران به صورت کتابخانه‌های سیار ارائه می‌دادند و سازمان یا نهاد خاصی متولی این امر نبود.

۳. کتابخانه‌های ویژه نابینایان: نابینایان می‌توانند از دو رسانه برای دستیابی به اطلاعات و دانش بهره گیرند: ۱. کتاب‌های به خط بریل ۲. کتاب‌های گویا (نوارهای صوتی).

۴. کتابخانه‌های گروه‌های خاص: این کتابخانه‌ها برای گروه‌های خاص اجتماعی ایجاد می‌شوند و ممکن است بعضاً در ردیف کتابخانه‌های تخصصی نیز قرار گیرند.

نکته پانزدهم:

اهداف کتابخانه‌های روستایی عبارت‌اند از:

۱. ارتقای سطح آگاهی‌ها، معلومات، دانش و بینش روستاییان به‌ویژه قشر جوان و نوجوان روستایی؛
۲. ایجاد زمینه مناسب برای تحقق توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در سطح روستاها؛
۳. افزایش حس تعاون در بین روستاییان و ایجاد میل مشارکت در آنان؛
۴. فراهم آوری کانال‌های ارتباطی بین روستاها و مراکز علمی، آموزشی و ترویجی؛
۵. برقراری ارتباط بین روستاها بارده‌های برنامه‌ریزی در سطوح ملی و محلی.

عنوان مقاله:

۱۵ نکته درباره مبانی کتابداری

نتیجه گیری:

مهم‌ترین فلسفه کتابداری خدمت به جامعه و انسانیت است که از آن به‌عنوان اصلی‌ترین فلسفه کتابداری یاد می‌کند و در این ارتباط «پنج قانون علم کتابداری» را تدوین کرده است:

۱. کتاب برای استفاده است

۲. هر خواننده‌ای کتابش

۳. هر کتابی خواننده‌اش

۴. وقت خواننده را هدر ندهید

۵. کتابخانه ارگانیک زنده و پویاست.

به‌طور کلی کتابداری می‌تواند با استفاده از سه جنبه فیزیکی، محتوایی و زمینه جامعه، خدمات اطلاعاتی موردنظر را برای رفع مسائل و معضلات ارائه کند.

از مجموع مقالات آکادمی نیک درس

[لینک دسترسی به این مقاله در وب سایت آکادمی نیک درس](#)

آکادمی نیک درس، در انتهای تابستان ۱۴۰۰ فعالیت خود را باهدف انتقال تجربه مدرسین در حوزه‌های مختلف از جمله دروس مدرسه و دانشگاه (تمامی رشته‌ها و تمامی مقاطع)، دروس حوزه علمیه، مهارت‌های بازار کار، هنر، صنعت، آشپزی، نرم‌افزارهای کاربردی و ... باکیفیت مطلوب جهت سربلندی کشور اسلامی عزیزمان ایران، آغاز نموده است.

تلاش شبانه‌روزی همکاران ما در آکادمی نیک درس جهت ارائه خدمات آموزش باکیفیت و مطلوب، باقیمتی پایین جهت پیش برد اهداف از قبل تعیین شده از جمله تحقق عدالت آموزشی، دسترسی آسان و باکیفیت به آموزش‌های متنوع در زمینه‌های گوناگون برای اقشار مختلف جامعه در استان‌ها، شهرها و روستاها و حتی در مناطق کمتر برخوردار می‌باشد.

امید است که با معرفی آکادمی نیک درس به دوستان و آشنایان خود، ما را جهت پیشبرد این اهداف یاری نمایید.

در صورت تمایل به تدریس و یا تمایل به نویسندگی مقالات در آکادمی نیک درس،
مهارت‌های خود را در [فرم همکاری با ما](#) در آکادمی نیک درس، ثبت نمایید.

www.NikDars.com